

PRIDI, SIN!

(Prijatelju L. A.)

Polde je prišel iz šole. Na mizi je ležal telegram, nanj naslovljen. Ustrašil se je Polde kakor še nikdar, ko ga je zagledal. Ko je odhajal s počitnic v mesto, je pustil doma bolešno mater, in sedaj morda tu — — ne dobri Bog, to ne sme biti! — — morda poročilo o njeni smrti.

S tresočo roko odpre Polde telegram in z neizmernim strahom bere: „Pridi, sin! Mati ti umira.“ Polde omahne na stol, in iz oči mu privro bridke solze. Sam sebi ne verjame; prebere brzojavko še enkrat, a krute črke se ne izpremene. „Pridi, sin! Mati ti umira.“ Ah, tako malo besed, pa toliko gorja! Saj katero srce ljubi bolj na svetu, kakor ljubi srce materino svojega otroka?! In to veliko, to ljubeče srce umira!

V prsih je Poldetu tesno, srce se mu skrči, kakor bi ga stisnila mrzla roka, in nove solze pridrsé iz oči.

Preobleče se urno, da bi se brž odpeljal domov. Saj kdo ne bi hitel, če ga kliče mamica, morda zadnjikrat! Pride na kolodvor, a manjka skoraj še eno uro do vlaka. Sede na klop in si briše solze in nestrpno čaka: „minute bodite hitreje, meni se mudi, mene kliče mamica!“ A nihalo je nihalo odmerjeno, enakomerno, počasi, počasi se je vlekla minuta za minuto, kakor večnost se mu je zdel četrt ure. Ljudje so začeli prihajati, veselo so se razgovarjali in smejali. On, Polde, pa je sedel v kotu in ihtel in mislil na mamico . . .

Uradnik je odprl linico in začel oddajati vozne liste. „Hvala Bogu,“ vzdihne Polde, „moj Bog, če pridem prekasno, če mi mati umrje prej!“ Zdrzne se ob tej misli in urno stopi k linici po listek. In zopet se je vlekla minuta za minuto enakomerno, počasi.

Končno vendar pridrdra vlak in se ustavi z velikim hruščem. Polde skoči urno v voz in se vsede v kot k oknu. Lep jesenski večer je bil zunaj: solnce je poljubljalo že vrhove gorâ in se poslavljal od zemlje. Beli, leporedeči obrobjeni oblaki so plavali po nebu, brezskrbno in veselo. Tako jasno in veselo je bilo zunaj, a v njegovem srcu tako oblačno in žalostno. Vlak zazvižga in se premakne počasi; hitreje, vedno hitreje — in že polzi kakor dolga kača po ravnini proti lepi Dolenjski. A Poldetu se zdi, da vozi vse prepočasi, da bi ga peš lahko dohajal, a njemu se mudi, saj ga kliče mamica! Kaj, če pride prekasno? Enkrat vsaj mora še videti mater, njo, ki ga je tako ljubila! In spomni se lepih dni otroških, ko je še brezskrben dečko igral pred hišo, pa je prišla mimo mati, pa ga je poljubila na vesela lica: „No, Poldek, si kaj moj?“ In ljubezniv pogled je bil njegov odgovor. Spomni se pa tudi, kako jo je prvič razžalil. In mati mu je miloootožno rekla: „Še mojo senco bi rad videl, pa je ne boš.“ In materi je prišla solza v oči, in tudi on je jokal. Spomni se srečnih praznikov iz detinske dobe, božiča, velikenoči, kako je šel prvič z materjo k božjemu grobu. Spomni se mnogo naukov, ki mu jih je tolikokrat dajala mati, ki jih še kot

dete ni popolnoma razumel, ki jih pa razume sedaj, in ki jih je morda večkrat prelomil. Spomni se tistega dne, ko je odhajal v mesto v šolo, ko je prvič odhajal v tuje, neznano mu mesto. Kako lepo mu je mati zložila obleko v lepo pobarvani kovčeg. Vse je preložila dvakrat, vse je pregledala natanko, na vsaki niti se je poznala skrb in ljubežen materina. In ko je zaprla zbočeni pokrov, si je utrnila solzo z oči. Morda ji je bilo hudo, da odhaja sin od nje, ki ga je tolikanj ljubila; morda je prišla solza iz strahu, da se ne bi sin izgubil v tujem mestu, da ne bi zavrgel njenih opominov in šel za zmoto in pregreho; morda — in najbrž je bilo oboje. In ko ji je podal roko za slovo, kako lepo ga je učila: „Sin moj, zdaj greš. Veš, mačeha je tujina, temna so tam pota, glej, da ne zabredeš nanje. Kratek je greh, a kes je dolg! Poslušaj, sin moj, opomine svoje matere! Kadar bo prišla izkušnjava, spomni se na svojo mater, ki moli zate, in kadar ti bo hudo v tujini, pojdi pred Tolažnico žalostnih, poklekni in moli, in potolažen boš šel iz cerkve!“ In solze so jo premagale, prekrizala ga je in poljubila. Tudi on je jokal in težko se je ločil od matere. „No, le pojdi brž,“ je rekel oče na vozu, in sin je sedel poleg očeta, in odpeljala sta se na kolodvor. Mati je strmela za vozom in mahala z roko v srečno slovo; a kmalu je izginil voz za vitkimi smrekami . . .

Vsega tega se je spomnil Polde, in kakor v sanjah je šlo vse dosedanje življenje mimo njega. Niti enega dne ni bilo, da bi se ne pokazala ljubezen materina. A zdaj ta velika ljubezen umira! Naslonil se je in je ihtel . . .

Zunaj pa se je razgrnil lep večer. Nebo je bilo vse posejano z zlatimi zvezdicami, velika luna je plavala počasi in sanjavo in sipala srebrne žarke raz nebo. Okrog nje pa so veslali beli oblaki, kakor sladke sanje . . . Na zemlji pa je raztezal mrak svoje temne prste in zavijal gozde v mračne pajčolane. Vse je bilo tiho, sišalo se je ropotanje koles, puhanje pare in zdajpazdaj rezek pisk lokomotive. In tako je bilo tudi v srcu Poldetovem. Kakor je zemljo objemal mrak s temnimi svojimi prsti, tako je tudi srce Poldetovo objemal in stiskal vedno večji strah, da ne bi mati umrla prej, kot on pride domov. Čim bliže je bil domačemu kolodvoru, tembolj je rastel ta strah Samo, da bi že minula ta vožnja, polna negotovosti in strahu. Potem bo hitel, tekel bo do doma, čeprav je še eno uro od kolodvora.

Vlak je zazvižgal in se polagoma ustavil. Izpredovnik je zaklical ime domače postaje, in Polde je skočil urno po stopnicah iz voza in hitel dalje — brž proti rojstni vasi v strahu, da ne bi zamudil, in v velikem hrepenenju, da bi vsaj še enkrat videl milo materino obličje. Hitel je čez širne travnike, vse posute z bledim luninim sojem; čez trate, čez katere je tolikokrat šel z materjo veselih lic in lahkega srca. Danes pa roma čez te trate s potrto in težko dušo, s tožnimi in mračnimi lici. — Pride do vasiče Bukovice. Luči so bile ugasnjene, in vse je sanjalo sladke sen tihe noči. Še dobro četrtr ure čez hrib Tintovec, in doma bo. Urno stopi v hrib, ne da bi se zmenil za strmino, niti se ne zmenil za svojo utrujenost, saj ga kliče mati morda zadnjič — in kje je otrok, ki ne bi sledil temu klicu s poslušno dušo? Že ga objema senca visokih smrek; nekaj tožnega in samotnega mu

stisne srce, ko stopi v tihi dom gozda. Spomni se, kako mu je pravila mati o palčkih, o gozdnih vilah, o volkodlaku in škrtih. Nad glavo mu nekaj zafrfota v kolobarju, v gošči se oglasi sova s tožnim, mrtvaškim glasom; pred njim pa se je izgubil utrinek zvezde v temno dolino. Izpodtakne se Polde ob korenino in pade. A vstane urno in hiti naprej; ni ga bolelo, saj ga kliče mati, in kdo bi se pri tem brigal za bolečine?

Že zagleda rojstveno vasico Dane v tihi dolini. Mirno spava brez skrbi; samo v eni hiši je še luč. V njegovi rojstni hiši. Nov strah ga prevzame. Morda je že umrla mati, in sveče pri odru razsvetljujejo hišo. Skoraj bi se zgrudil od truda in strahu, a klic mamice ga pelje z nevidno roko urno dalje.

Že je pred hišo. Srce mu utripa burno v nadi in strahu. Brzo je stopil k vratom in pritisne kljuko. Trese se mu roka, in komaj ima dovolj moči, da odpre.

Mati se dvigne napol v postelji in reče s slabotnim glasom: „Polde, si prišel?“ Pri zglavju je oče in drži mrtvaško svečo. Polde pa pade na posteljo in poljubi mater. „Polde,“ vzdahne bolnica, „veš ljubila sem te, sin moj. Čakala sem nate. Ubogaj nauke, ki sem ti jih dajala. Obljubiš, Polde? — Težko se mi je ločiti, ker si še mlad, in kdo ve, kam te zanese življenje. Pa če te bo spremljal — spomin in — ljubezen do matere — boš srečen —.“ Stegne mati roke v blagoslov in glas ji privrè pojemaje: „Naj te blagoslovi — Vsemogočni Bog — Oče — Sin in — Sveti Duh —.“ Glava ji omahne na blazino, roke padejo na odejo, in iz oči ji pritečeta dve svetli solzi, zadnji solzi na svetu. Visoko vzplapola bleda luč sveče. „Sklenila je,“ reče oče, in mož, ki ni poznal solzâ, zajoče. Nastane molk, katerega je motil le jok Poldeta in sestre in zadušeno ihtenje očetovo.

Mati pa je ležala na postelji, na ustih pa ji je igral ledeni nasmeh smrti . . .

* * *

Žalostno so zvonili zvonovi pri podružnici svetega Frančiška, žalostno so zvonili na pokopališču v Hrovači. Po cesti se je premikal žalosten izprevod in spremljal Poldetovo mater na zadnji poti. Duhovnik je pel s tožnim, toda veličastnim glasom miserere; žalost je odmevala iz njegovega glasu in nada na lepše življenje onstran groba, kjer ne bo več bridkih ločitev. Za rakvijo je šel Polde in jokal kakor še nikdar. Saj je zadnjič spremljal mater in še sedaj — mrtvo!

Pridejo na pokopališče. Pri zidu je zeval grob. Ah v tako ozek grob pa polože to veliko srce materino! Koliko sladkih nad, koliko omamljivih sanj zakopljejo vanj! Umolknejo zvonovi, duhovnik zapoje, pogrebci pa naravnajo vrvi čez jamo in previdno spuščajo krsto globje, vedno globje v grob. Srce se trga Poldetu od žalosti, saj v grob polagajo del njegovega srca. Duhovnik blagoslovi grob, ga pokadi s posvečenim dimom in vrže trikrat z lopatjico prsti vanj s pomenljivo molitvico: „Iz prsti si jo naredil; s kostmi in s kitami si jo sklenil; obudi jo, o Gospod, poslednji dan!“

Zagrmi težka prst po pokrovu krste, otlo in otožno, zapoje zopet zvonovi žalostinko smrti, oči se porosé v solzah, ustnice šepetajo iskrene

in pobožne molitve. Tišina vlada med množico, sliši se samo bobnenje težke grude, in zdaj in zdaj tužen vzdih, zatajeno ihtenje, polizgovorjena molitev — — —

Na zapadu poljubava solnce vrh gore, rdeči bele oblačke in pošilja zadnje žarke trudni zemlji. Vedno niže in niže pada, samo še z enim žarkom gleda na žalost na pokopališču, nato pa zatone, kakor zatone človeško življenje . . .

Bogumil Gorenjko.

Mladi zvezdoznanec.

Površje lune. Zvezde se nam vidijo kot večje ali manjše, bolj ali manj svetle točke. Solnce vidimo kot bliščečo ploskev, v katero človeško oko ne more gledati. Luna pa nam dopušča s svojo milo svetlobo, da si jo moremo natančneje ogledati. Luna ni povsod enakomerno razsvetljena. Proste oči ti pokažejo na luni temne lise in svetle kraje. To njeno podobo si je razlagala ljudska domišljija različno. Odtod toliko pravljic o luni, n. pr. o kovaču, ki je bil dejan v luno i. dr. S prostim očesom vidimo tudi, zlasti ko je luna še ozek srp, da je zunanji rob lune ostro in lepo zaokrožen, notranji rob pa ni tako lepo začrtan, ampak kakor nazobčan in natrgan. Daljnogled nam pokaže, da so temne lise velike ravnine, svetli deli luninega površja pa gorovja.

Velike ravnine na luni se imenujejo v zvezdoznanstvu morja in leže največ na njeni severni polovici. Gorovje na luni se močno razlikuje od zemeljskega gorovja. Na zemlji se velika gorstva raztezajo navadno po dolžini, na luni so pa gorovja kolobarji, vrhovi gora so razvrščeni v krogu, gorovje je kolobarčasto! Gore so silno strme in visoke, dosegajo višino zemeljskih gora. Razen velikih gorovij so na luni tudi manjše višave z globoko okroglo jamo v sredi, imenujejo se žrela in so podobne našim ognjenikom. Slednjič so na luni dolge, ozke in globoke zaseke, jarki in žlebovi. Slika 1. na 3. prilogi kaže fotografijo polne lune, kakor so jo fotografirali s pomočjo daljnogleda. Tu dobro opazite temnejše lise (ravnine) in svetlejše oddelke (gorovja). Slika 2. predočuje luno v prvem krajcu. Slika nam jasno kaže, kakšna so gorovja na luni. Videti je mnogo kolobarjev, večjih in manjših; to so razna gorovja in žrela.

Kako je na luni? Izvedeti boste želeli, ali je na luni kaj prijetno, in kaj nam pove zvezdoznanstvo o razmerah na luni. Na luni ni nič kaj prijetno. Luna nima zraka in tudi ne vode. Dan na luni traja skoro 15 naših dni, noč pa tudi toliko časa. Več kot sedem dni rabi solnce, da se povzpne od vzhoda do opoldanske višine in prav toliko časa se nagiba od poldneva do zahoda. To si boste lahko sami razložili, ako opazujete, koliko časa je razsvetljen kak kraj na luni. N. pr. tisti rob lune, ki se prvi prikaže po mlaju, je po mlaju v svetlobi toliko časa, da po polni luni začne luna pojemati. Dan na luni je silno svetel in vroč. Toplina na luni, kjer jo obseva solnce, je tako strašna, da bi